

Utrikeschef: Bengt Albons. Tel. utrikesredaktionen 08-738 10 54, fax 08-619 07 84.

Ny era inledd i Sydafrika

Rösträtt till alla medborgare • ANC i förhandlingar med vit extremhöger

Av LEIF NORRMAN
DN:s korrespondent

JOHANNESBURG. "Nu börjar en ny era." Det var Nelson Mandelas ord natten mot torsdagen. Och ANC framstår som "segrare" i de senaste dagarnas konstitutionsförhandlingar. På torsdagen började de vita högerextremisterna förhandla direkt med ANC om ett eget hemland.

I det skarpa ljuset dagen efter grynningglädjen står det klart att den nya eran ännu är hölj i dunkel och skymd av stora frågetecken.

Det politiska våldet är naturligtvis ett av de största problemen. Kommer det att gå att på ett fredligt sätt föra den valkampanj som nu blixstärter? Kommer det över huvud taget att gå att genomföra rättvisa val om våldet fortsätter?

Optimisterna säger ja. Pessimisterna skakar på huvudet och minns hur nära Sydafrika var att dras ner i totalt kaos för bara ett halvår sedan, då ANC:s och kommunistpartiets Chris Hani mördades. Och det skulle förvisso räcka med ett nytt mord på en hög svart ledare för att upplopp, attentat och blint dödande skulle omöjliggöra en valkampanj.

– Det är sådant som bara inte får hända, sägs det.

Tappar greppet

Men det har hänt tidigare. Det kan hända igen. Och chanserna för att det händer ökar så länge inte alla stora politiska grupper i Sydafrika sluter

upp runt interimskonstitutionen och valet den 27 april 1994.

Frihetsalliansen, vita och svarta konservativa grupper, har ställt sig utanför processen. Mangosuthu Buthelezi, ledare för Inkatha och kwaZulu, verkar ha tappat greppet om politiken och tjuvar mot det mesta. Men den vita högern, Afrikandernas folkfront, började på torsdagen underhandla med ANC.

Ska dessa båda grupper kunna hitta en kompromissformel?

Bara kvällen innan sade ledaren för Afrikandernas folkfront, general Constand Viljoen, på ett möte i Pretoria att "antagandet av interimskonstitutionen utgör början på ett våldsamt maktövertagande av det kommunistinspirerade ANC". För att skydda sig mot attacker från den kommande svarta centralregeringen de nästa fem åren måste de vita genomgå militär träning, tyckte generalen. Denna häftiga retorik luftades kvällen innan parterna satte sig att förhandla. Tongångarna i svarta townships är ofta av motsvarande kaliber. Kan det någonsin bli fred i sådan atmosfär?

Eget vitt hemland

På torsdagen sade förhandlare för Afrikandernas folkfront att de trodde det fanns en chans att få ANC att gå med på deras krav på ett eget vitt hemland.

– Vi ser inte det som något slags självständig stat, sade de. Vi vill att de politiska banden ska vara så lösa som

Foto: AP

Historiskt handslag. Sydafrikas president FW de Klerk och ANC-ledaren Nelson Mandela efter undertecknandet av författningsförslaget.

mojligt men vi vill stanna inom ett enat Sydafrika.

• Det förefaller alltså som det finns en chans att ANC och Afrikandernas folkfront skul-

le kunna hitta en kompromiss och minska den psykologiska spänningen i Sydafrika.

I det sista hektiska förhandlingsarbetet i World Trade

Center på onsdagen öppnade ANC och regeringen dörren ytterligare lite på glänt för Frihetsalliansens tveksamma. I interimskonstitutionen

sägs att tillägg eller utvidganden av gränser, exekutiv makt och uppgifter för provinserna kan fattas med två tredjedels majoritet i det blivande överhuset, vilket består av regionalt valda ledamöter.

Följande punkter är en del av interimskonstitutionens struktur:

- En president.
- Vicepresidenter från partier med mer än 20 procent av rösterna.
- En samlingsregering med representanter från partier med minst fem procents stöd.
- En nationalförsamling med 400 ledamöter, 200 valda från nationella listor och 200 från provinslistor.
- En senat, överhus, med tio ledamöter från varje av de nio provinserna.
- Elva officiella språk.
- Rösträtt för alla.
- Fastslagna medborgerliga rättigheter i en "Bill of Rights".
- En författningsdomstol.
- Ett oberoende domstolsväsende.
- En polismakt och en försvarsmakt vari de politiska gruppernas väpnade grenar ska assimileras.

Om bara ett par veckor tillsetts övergångsrådet som ska vara med och styra landet. Och lika snart kan apartheid-systemets skapelse, de så kallade hemländerna för svarta, komma att införlivas med Sydafrika. Vare sig de vill det eller inte. □

JOHANNESBURG, torsdag

Natten då nästan alla var lyckliga

Av LEIF NORRMAN
DN:s korrespondent

□□□ Klockan hade hunnit bli nästan fyra på morgonen innan ordföranden, domare Ishmael Mohamed, kunde slå fast att "Sydafrika börjat gå den allra sista biten på väg mot frihet".

Talen hade hållits, interimskonstitutionen antagits och undertecknats. Nelson Mandela och FW de Klerk hade skakat hand inför fotografhorden. Alla var utmat-

tade. Nästan alla var lyckliga.

Men det fanns ingenting av uppsluppen yra i plenarsalen när Sydafrika äntligen kommit så långt att det satt övergången från apartheid till demokrati på pränt, när det äntligen kommit så långt att förtryckarna och de förtryckta enats om att i fortsättningen leva tillsammans med lika rättigheter.

Kanske var ögonblicket för stort? Kanske var det för ömtåligt?

Kanske var delegaterna bara så utmattade att de inte orkade mäta betydelsen av att de just satt punkt, åtminstone symboliskt, för år av förhandlingar, för evigheter av politiska tirader och författningstekniska formuler.

Champagnen hade legat på kylning, dock smällde inga korkar i taket offentligt. Men ANC:s generalsekreterare Cyril Ramaphosa och regeringens chefsförhandlare Roelf Meyer hade omfamnat

varandra och lett en lustiger dans i de dolda rummen.

I baren stog Albie Sachs, ANC:s enarmade författningsexpert, och strålade stillsamt. Armen förlorade han då den sydafrikanska säkerhetstjänsten planterat en bomb i hans bil i grannlandet Moçambique.

En bit ifrån bland uppmärksamt lyssnande reporter satt Joe Slovo, den judiske immigrantpojken från Litauen, som tvingades lämna Sydafrika och vars hustru Ruth First dödades av en

brevbomb i Moçambique, avsändare Sydafrikas säkerhetstjänst. Nu är Joe Slovo sedan länge en av landets politiska centralfigurer och klok gubbe.

Hur många fängelseår kunde man addera ihop bland delegaterna? Hur många år i exil?

Men det var inte det redan skedda som fängade någons intresse. Alla talade om framtiden, alla ville hoppas på framtiden.

Det var en märklig natt

alldeles intill den internationella flygplatsen i den fönsterlösa tättelada som kallas World Trade Center.

– Miljoner sydafrikaner som inte tillåtits rösta kommer nu att göra det. Också jag, för första gången i mitt korta liv, kommer att rösta, sade Nelson Mandela, den 75-åriga man som ingen hyser någon tvekan om är Sydafrikas president den 28 april nästa år, fången som släpptes ut efter 27 år i fängelse för att hjälpa landet ut ur apartheidens återvändsgränd. □